

HLA SATEL

ZPRAVODAJ
MĚSTSKÉ
ČÁSTI
PRAHA 15

ČÍSLO
2023
ROČNÍK 29
NEPRODEJNÉ

5

WWW.PRAHA15.CZ

SOUTĚŽ
S HLASATELEM
STR. 5

KVĚTEN JE LÁSKY ČAS

Hostivařské šlépěje 3

Analýza F. X. Šaldy

Dnes v rámci našeho seriálu o stopách zajímavých osobností v historii Hostivaře zamíříme do Chalupnické ulice a na místní hřbitov, které spolu mimo jiné propojuje jméno významného literárního kritika a spisovatele F. X. Šaldy. Hostivař v jeho díle sehrál velmi důležitou roli, kterou se dnes pokusíme přiblížit.

Jméno František Xaver Šalda se nesmazatelně vepsalo do kulturních dějin naší země. Natolik, že dodnes patří k těm, která si už ze školy jaksi samozřejmě odnášíme do života. Ač – ruku na srdce – se jeho dílo těší zájmu hlavně odbornější veřejnosti, není z řad autorů, jejichž knihy by se dnes prodávaly ve velkých nákladech. Přesto ale jde o autora dodnes živého, což dokazuje třeba i Společnost F. X. Šaldy, jež o jeho odkaz stále pečuje.

Slavný literát přímo v Hostivaři nežil, ale nejenže sem často jezdil za svými rodiči, kteří zde bydleli na přelomu 80. a 90. let 19. století, ale je to právě Hostivař, jež doslova rámuje Šaldovu práci od počátku až do konce. Tady vznikl jeho tvůrčí debut, který v důsledku kritického přijetí nečekaně narysoval jeho životní dráhu. A tady také nakonec našel místo svého věčného odpočinku. Ale pěkně popořádku...

Analýza zrození kritika

Budoucí literát se narodil roku 1867 v Liberci do rodiny c. k. poštovního oficiála Františka Šaldy a jeho ženy Marie, nicméně ve městě dlouho nezůstali a opakovaně se stěhovali, kam zrovna státní práce Šaldu staršího zanesla. Po odchodu ze služby dokonce rodiče hospodařili v Pyšelicích, což se jim ale příliš dobře nedařilo, proto se nakonec odstěhovali do Prahy a posléze na čas do Hostivaře. Pro nás je podstatné, že tady v dnešní Chalupnické čp. 39 sepsal F. X. Šalda svou úplně první publikovanou povídku, nazvanou *Analýsa*. Je to pohled do duše rozervaného mladíka, který čeká na svou milou v parku, a protože ona má zpoždění, on se hlouběji a hlouběji noří do sebedestruktivního rozboru jejich vztahu, až chorobně analytický rozum zcela vyhrává nad citem a muž přiběhnuvši dívku rovnou na místě beze slova vysvětlení opouští. Dnes už je pro běžného čtenáře složité vnímat, jaké překvapení text ve své době vyvolal. Proti populárnímu realismu přišel třiačicetiletý Šalda se symbolismem, impresionismem a... přirozeně narazil. Naštěstí.

Povídka vyšla v září 1891 v časopise *Vesna* a vzbudila zájem, dokonce na ni v konkurenčním Čase vyšla kousavá recenze. A to byl onen zásadní moment v Šaldově životě. Mladíka zcela pochopitelně odmítnutí jeho práce mrzelo a také popudilo. A tak – opět v Hostivaři – sedl

Mladý F. X. Šalda na počátku své dráhy v 90. letech

a napsal do Času odpověď, přičemž rovnou sepsal i korektury k otištěným citacím. Jenomže časopis následně publikoval pouze vybrané pasáže jeho dopisu, a tak se Šalda obrátil jinam, a jak stále upravoval a tříbil vysvětlování svého tvůrčího postupu, vyrostla z toho nakonec studie „Synthetismus v novém umění“, čímž se zrodil také Šalda teoretik a kritik. Ačkoliv se k poezii, beletrii i dramatu vrátil ještě mnohokrát, budou to jeho kritické myšlenky, eseje a studie, jež se do české kultury zapíší nejvíc. A můžeme hrdě říci, že s touto prací začal právě v naší Chalupnické ulici.

Ostrý kritik, okouzující přítel

V našem seriálu o hostivařských šlépějích přirozeně nemáme prostor věnovat se Šaldově práci ani jeho ostatně známému a snadno dostupnému životopisu, ale abychom si přece jenom uměli představit také člověka z masa a kostí, několik drobností o jeho osobnosti můžeme připomenout. A také snad alespoň jeden jeho nadčasový citát za všechny: „Duše národa jest něco, co se nesmírně dlouho v skrytu vytváří, ještě déle utavuje a naposledy teprve a nejpозději projevuje ve vrcholných dějinných krizích.“

F. X. Šalda měl pověst neúprosného, tvrdého až bezohledného kritika, ze kterého díky jeho ostrému peru šel jaksi strach. Ale jak už to tak někdy bývá, existuje mnoho svědectví jeho přátel, že při osobním styku nebo při vzájemné korespondenci nebylo nic vzdálenější této představě. Např. spisovatelka a překladatelka Žofie Pohorecká zachytila Šaldovu osobnější tvář. Potvrzovala sice, že v práci byl přísný a nesmlouvavý, ale jakmile ji odložil stranou, najednou zde stál okouzující, citlivý a vtipný člověk se srdcem na dlani. Milovník zákoutí staré Prahy (jednu dobu bydlel na Malé Straně s výhledem na Čertovku), přátelský, korektní, ve výjimečných chvílích dokonce až takřka dětinsky uvolněný. „Šalda byl hovorný, milý, vlídný hostitel. Vždy připravil čajový stolek a sám varil výborný čaj. Nabízel zákusky (zpravidla dobré albertky) i dva obvyklé koflíky čaje velmi srdečně,“ vzpomínala

Svou úplně první povídku *Analýsa* napsal F. X. Šalda v Hostivaři

na něj Pohorecká. „Měl rád černou hodinku a nerozsvěcoval, i když se začínalo stmívat.“ Přesto zůstával osamělý, jeho vztah se spisovatelkou Růženu Svobodovou nakonec zůstal nenaplněný, nikdy se neoženil a neměl děti, ač k nim choval velmi vřelý vztah.

Ztráta rodičů

Do Hostivaře se znovu vrátil za bohužel velmi smutných okolností. Jeho rodiče zde nezůstali žít dlouho, po několika letech se odstěhovali na Vinohrady (a následně do Uhřetěvesi), nicméně právě Hostivař v nich zjevně zanechala nejhlubší dojem, protože se rozhodli si ji vybrat jako místo posledního odpočinku. Tady si pořídili rodinnou hrobku a do ní byla roku 1903 jako první uložena Šaldova maminka. Syna její ztráta nesmírně bolela. „Ztracím někoho, kdo mne měl rád láskou ne osvícenou a chápající, ale zato tím hlubší a kořenější,“ psal přítelkyni malířce Zdence Braunerové. Šaldův otec svou ženu Marii následoval o pět let později a čtyřicetiletý spisovatel i jeho ztrátu velmi špatně nesl, své rodiče skutečně miloval nade vše. A proto se rozhodl, že i on bude odpočívat po jejich boku na starém hostivařském hřbitůvku.

Šaldovi rodiče František a Marie bydleli v Chalupnické ulici na konci 19. století

Šaldovy vlastnoruční korektury datované v Hostivaři 22. září 1891

Jeho čas se naplnil 4. dubna 1937 ve věku 69 let a zanechal jasné pokyny pro poslední rozloučení. Žádné oslavné projevy nad hrobem, žádné monumentální náhrobky ani velké pocty, vše prosté a nejlépe bez květinových darů. Na jeho rakvi tak bude věneček fialek od citované spisovatelky Žofie Pohorecké, ač se věnců pochopitelně sejde u rakve mnoho, a to od slovných organizací i nejpřednějších osobností země, včetně prezidenta Edvarda Beneše. Šalda dopředu odmítl pomníky i posmrtné užívání svého jména v názvech ulic, domů nebo organizací. „Mé jméno bylo psáno do vody, do času, do větru... a ty je odnesly nebo odnesou. Naloží s ním jistě zákonně a spravedlivě,“ napsal před smrtí.

Neznámá dívka na hřbitově

7. dubna 1937 byla navzdory jeho přání Hostivař plná lidí, do malého kostela Stětí svatého Jana Křtitele se nemohli vejít ani při nejlepší vůli.

A podobně jako o čtyři roky dříve při pohřbu Antonína Švehly nechyběly v zástupu nejpřednější osobnosti kulturního i politického života. Abychom alespoň několik jmen zmínili, přijel jeden z „mužů 28. října“ a předseda senátu František Soukup, skladatel Josef Bohuslav Foerster, dále rektor univerzity Karel Weigner, literární kritik Bedřich Fučík, malíři František Viktor Mokřý či František Podešva, pochopitelně mnoho spisovatelů, jako Benjamin Klička, Jan Čarek, Bohumil Mathesius, František Halas nebo Jaroslav Seifert. Někteří z literátů se nakonec dokonce chopili rakev a Šaldu donesli až k místu jeho posledního odpočinku.

Novináře zaujala během pohřbu jedna zvláštní věc: „Ale kdo by chtěl pochybovat o velikosti divotvorce Šaldy, vzpomeň si na tu všem tehdy přítomným lidem zcela neznámou dívku, jež tak usedavě plakala na hřbitově hostivařském a přec nezastupovala žádnou redakci, žádné nakladatelství, žádný spolek a vůbec nikoho a byla prostý anonym a anonymní symbol,“ napsal publicista Jan Šebor v obsáhlém nekrologu časopisu Pestrý týden. „To je velikost: ještě po smrti dát prací bytosti tušení, že se tou smrtí stalo něco nedomyslitelného. Racionalista řekne, že také nad hrobem například diktátorů bude vzlykat mnoho zcela neznámých lidí. Bude, zajisté. Rozdíl je jen v tom, že ten, jenž spí v Hostivaři, nikdy nebohuřil do megafonu a nikdy nekrmil davovou hysterii. A je proto ta neznámá dívka na hostivařském hřbitově svědkem a svědectvím zázraku, jenž se udál v Čechách,

K místu posledního odpočinku nesli rakev kolegové, na snímku je do tváře vidět Bedřichu Fučíkovi, Bohumilu Mathesiovi a Františku Halasovi

v zemi pohřbů stejně slavných jako zatraceně suchých.“

Těmito slovy se dnes také my rozloučíme s F. X. Šaldou. Na domě, kde jeho rodiče bydleli a kde napsal svou prvotinu, ovšem nenajdeme připomínku jeho jména. Fasádu zdobí podobizna se jménem jiného literáta, kněze a autora historických románů Václava Beneše Třebízského. Na jeho – poněkud záhadnou – hostivařskou stopu se podíváme zase příště.

● Lukáš Berný

Stovka na prázdniny u vody a na horách

FOD – Klokánek Štěrboholy pořádá opět sbírkovou akci „Stovka na prázdniny“. Tato sbírka umožní dětem strávit prázdniny v přírodě. Částku můžete donést osobně, zaslat složenkou na adresu Klokánku nebo převést na transparentní účet 2101674572/2010, také je možné k platbě použít přiložený QR kód.

Děkujeme, že pomáháte.

● red

Pomoc Klokánku Štěrboholy

TOP 5 na květen aneb věci, kterými můžete nejvíce pomoci. Věci lze doručit přímo do Klokánku Štěrboholy.

1. Toaletní papír
2. Kapesníky
3. Barevné papíry
4. Maso
5. Máslo

FOD Klokánek Štěrboholy
K Učilišti 165/15
Praha 10 – Štěrboholy

Běh Jana Kocourka

TJ Sokol Hostivař uspořádal na apríla 13. ročník běhu Jana Kocourka – bývalého starosty jednoty do roku 1949. Kolem 30 malých závodníků od 2 do 14 let se zúčastnilo dětských kategorií, které se běží přímo před sokolovnou. Mezi nimi byli i členové Atletiky Hostivař. Od 11 hodin startovali dospělí v běhu do okolí v délce 3,14 nebo 6,28 km. Počasí se na dopoledne umoudřilo, jen bylo poněkud blátivo, což nadšeným malým i velkým sportovcům vůbec nevadilo.

● red

Běh Jana Kocourka se konal 1. dubna